

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:3

Onder redactie van Prof. Dr K. SCHILDER, Kampen.

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr E. T. v. d. Born, Helpman (Gr.); Mr A. Bouman, Rotterdam; Ir B. ter Brugge, Almelo; Dr K. J. Cremer, Kampen; Dr R. J. Dam, Kampen; Dr A. C. Drogendijk, Dordrecht; Dr D. van Dijk, Groningen; Dr D. J. Galle, Kampen; Mevr. G. Gilhuis-Smitskamp, Mijdrecht; Dr J. H. Hagenbeek, Zwolle; Dr J. van Herksen, Ermelo; Dr B. Holwerda, Kantens; A. Janse, Biggkerke; Dr P. Jasperse, Leiden; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr E. D. Kraan, Vlaardingen; A. Kuiper, Utrecht; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr J. v. d. Linden Zeist; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Drs Joh. Luitkenaar Francken, Rotterdam; Mevr. J. M. Th. Luitkenaar Francken-Schreuder, Rotterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr H. Mulder, Kloosterburen; Dr A. Ringnalda, Ermelo; P. J. Risseuw, 's-Gravenhage; C. Rijnsdorp, Rotterdam; A. Schilder, 's-Gravenhage; Dr G. K. Schoep, 's-Gravenhage; Dr R. Schippers, Wansword; Dr J. Smelik, 's-Gravenhage; Drs H. Smilde, Groningen; Drs H. Smitskamp, 's-Gravenhage; Dr N. Streefkerk, Wolvega; D. Stroo, Bussum; J. Strikwerda, Zeist; Prof. Dr C. van Til, Philadelphia, Pa.; Dr C. Veenhof, Haarlem; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr M. Vreugdenhil, Meliskerke; Dr F. de Vries, 's-Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Franeker; Dr D. K. Wielenga, Bellingwolde; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan:
Prof. Dr K. SCHILDER, Vloedijk 101, Kampen.

Drukkers-Uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f2.50 per halfjaar bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f7.50 en voor Ned.-Indië f6.— per jaar.
Advertentiën: 25 ct. per regel. — Losse nummers f0.15.

INHOUD: Hoofdartikel: Calvinistische Verbondsbeschouwing. II. — Uit de Schrift: Vriendendienst. (Marc. 2:4.) — Kerkelijk Leven: Prof. Hepps misverstand inzake de algemeene genade. IX. Hoe Prof. Dr V. Hepp citeert. II. „De Reformatie” verboden lectuur. Dr A. Kuiper Jr. — Even Parkeeren: Missionair Gemeente-leven. — Geestelijke Adviezen: Een merkwaardige brief. II. — Uit het Pol. en Soc. Leven: Crisis en Arbeidersgezin. — Vakwetenschap en Praktijk: De betekenis van de Prot. Chr. Centrales en Vakorganisaties van patroons voor het kerkelijk, politiek en maatschappelijk leven in ons vaderland. I. — Muz. Kroniek: Balans. II. — Stemmen uit onze Kerken: Is „DE” genade onwederstandelijk? — Perschootw. — Kerknieuws.

HOOFDARTIKEL

Calvinistische Verbondsbeschouwing. II.

Wanneer wij leeren, dat de Heere Zijn verbond alleen met de uitverkorenen heeft opgericht, vermeerderen wij daardoor praktisch een der oorzaken van scheiding tusschen hen, met wie wij één van belijdenis zijn en met wie wij officieel nu al jaren lang hereeniging zoeken. Daarmee willen wij deze zaak echter niet brengen tot de dingen van praktische politiek en taktiek. Integendeel, de leer, dat het verbond Gods zich niet verder uitstrekt dan de verkiezing Gods, lijkt ons niet zonder gevaar voor het leven des geloofs. Het is zelfs opmerkelijk, dat juist in die kringen, waar men den dienst van God krachteloos maakt door ijdele filosofie, zoo sterk de nadruk gelegd wordt op het verbond met de uitverkorenen alleen. Wij hebben daarbij het oog op de Gereformeerde Gemeenten van Ds Kersten.

En het merkwaardige is, dat zij, die in politiek opzicht van ons verschillen, op dit punt zoo dicht bij elkander staan. Want de em. Prof. Hugo Vischer trekt met Ds Kersten hier één lijn. Zij gaan beiden uit van wat Ds Woelderink eens genoemd heeft „een ijdele speculatie op het stuk der verkiezing”. Hun voorstelling is n.l., dat het verbond der genade van eeuwigheid opgericht is tusschen God den Vader enerzijds en Christus als Hoofd en Vertegenwoordiger der uitverkorenen anderzijds. De oprichting van het genadeverbond met Abraham noemen zij openbaring van dat verbond. Dat God Zijn verbond met Abraham en zijn zaad heeft opgericht wil dan zeggen, dat God in den tijd aan Zijn uitverkorenen openbaart, dat zij reeds van eeuwigheid in Zijn verbond begrepen zijn. Het eigen uur, dat dit licht over den geloovige opgaat, heet dan tijd der minne.

Wie nu maar enigszins thuis is in de kringen, waar deze leer wordt voorgedragen, weet hoe velen — wij zouden haast zeggen: ambtelijk — in het duister zitten. Er is daar weinig zekerheid des geloofs. En wie, vooral als jongere, een anderen toon laat hooren, wordt met wantrouwen en argwaan omgeven. Deze houding staat zeker niet los van hun verbondsbeschouwing. Er is wel eens de opmerking gemaakt, dat de leer, waarbij het verbond ook de niet-uitverkorenen omvatten kan, noodlottig moet worden geacht voor het gereformeerde leven, maar dit kan met meer recht gezegd worden van de leer, die verbond en verkiezing vereenzelvigt.

Immers, als het verbond der genade alleen met de uitverkorenen is opgericht, kan de troost van de belofte des verbonds slechts door hen aanvaard worden, die zekerheid verkregen hebben van hun verkiezing. De weg loopt dan van de zekerheid der verkiezing tot den troost van Gods belofte. Maar zoo begint men waar men eindigen moest. Men zet de dingen achterste voren, zooals Ds Woelderink hierbij terecht opmerkte. En het is geen wonder, dat dan de vreemde vraag burger-

recht verkrijgt: mag ik mij de belofte Gods wel toe-eigenen? De waarheid van Gods belofte is toch alleen voor een bepaald deel: de uitverkorenen. Gevolg hiervan is, dat vooral zij, die het ernstig nemen, voortdurend in vrees en onrust verkeren. Want hoe zal ik ooit tot zekerheid der zaligheid komen, als ik er niet van uit ga, dat de belofte van het verbond ook mij persoonlijk gegeven is?

Waar die overtuiging niet leeft, moet de vreugde over de verkiezing wel verdronken worden door den angst, dat ik nog eenmaal bedrogen zal uitkomen. Praktisch zal men ook veel meer bezig zijn met de verschrikking van de verwerping dan met den troost der verkiezing. Ja, bij de jongeren zal het onzekere zoeken naar zekerheid een malheid en moedeloosheid brengen, waardoor zij gaan twifelen of men ooit tot de ware rust kan komen. En het laatste gevolg is apathie voor den waren godsdienst. Het Calvinisme onttaardt in het gevaarlijkst pseudo-Calvinisme.

Toch stappen wij liever af van het terrein der praktijk om over te gaan tot een meer principiële bespreking van de kwestie. Wij denken dan eerst aan de gewichtige beschuldiging van remonstrantisme, die ingebracht wordt tegen hen, die van meening zijn, dat de Heere Zijn verbond niet alleen met de uitverkorenen heeft opgericht. Die deze beschouwing voorstaan, moeten — zoo zegt men — noodzakelijk komen tot de leer van een voorwaardelijk verbond. God geeft ons dan Zijn bondszegen op voorwaarde van ons geloovig aanvaarden. Wanneer immers geloovigen en ongelooovigen tot het verbond kunnen behooren, wordt zoo'n verbond niet veel meer dan een welwillende en welmeenende aanbieding van Gods kant, die dan bevestigd moet worden door onze toestemming in het geloof.

Deze beschouwing is — zoo zegt men — opgekomen in den kring der Remonstranten. Om dit te bewijzen citeert men o.a. Simon Episcopius, den man die op de Dordtsche Synode de leider van de Remonstranten was. Deze heeft n.l. beweerd, dat het sacrament van den doop niet anders is dan een ceremoniële instelling, waardoor de genadewil Gods te onswaart bevestigd wordt, alzoo, dat wij ook door het bloed en den geest van Christus gereinigd worden, mits wij niet door eigen schuld het verbond Gods vernietigen. Het bezit van Gods genade wordt op die wijze afhankelijk gesteld van ons geloof. En men meent, dat de leer van het z.g. voorwaardelijk verbond aan deze konsekwentie niet kan ontkomen. Daarmee is dan de verwantschap met het remonstrantisme bewezen.

De humor van het geval is echter, dat bij deze strenge redeneering Gomar, de felle vechter tegen het remonstrantisme, nog ingedeeld raakt bij de troepen van zijn ergsten vijand, tegen wien hij zijn gansche leven gestreden heeft. Want de beschuldiging van remonstrantisme raakt niet alleen de leer van het voorwaardelijk verbond, maar ook de leer van tweërlei-zijn in het verbond en evenzeer de gedachte van inwendig en uitwendig verbond.

Nu is deze laatste gedachte het eerst door Gomar uitgesproken. Hij sprak van tweërlei verbond, het uitwendig verbond, dat slechts uiterlijk bestaat tusschen God en Zijn kerk en het inwendig verbond, dat de waarachtige gemeenschap met God insluit. Deze beschouwing moet dan in principe samenhangen met het remonstrantisme.

Nu deze beschuldiging zich echter ook keert tegen Gomar, den konsekwenten bestrijder van hetzelfde remonstrantisme, gevoelen we de kracht van dit argument al belangrijker minderen. Wij gelooven zoo maar niet, dat Gomar, al is het dan in de achterhoede, bij het leger der Remonstranten is in te lijven. Trouwens, Gomar zelf heeft op dit bepaalde punt zich reeds willen vrijwaren voor

Geloof in de Schrift kan nimmer resultaat van critiek wezen. Dan toch had tot dusver nog nooit iemand kunnen gelooven; de critiek immers is nog altoos niet gered. En ook, hoe zou dan ooit de Schrift geloof bij de eenvoudige vromen kunnen wekken, die immers van critiek niets verstaan? Al is het dan ook volkomen juist, dat bij de Schrift tal van bezwaren en bedenkingen rijzen, die ook voor mij nog allermint geëffend zijn, toch houdt mij dit niet op en stoort het mij niet, omdat ik sta op een ander standpunt.

Dr A. KUYPER,
De Verflauwing der grenzen, pag. 48.

misverstand. Er is opgemerkt, dat het tweërlei gevoelen over het verbond het scherpst tot uitdrukking komt bij de leer der sacramenten. De voorstanders van het voorwaardelijk verbond moeten de bondssteekenen wel konditioneel maken. De doop is hun niet meer dan een herhaling van het aanbod des evangelies en moet daarom toegediend worden aan allen, door wie op deze aanbieding maar eenigszins aanspraak kan gemaakt worden. Zoo meent men, dat verbondsbelofte en doop dan van hun kracht en bijzonderen inhoud worden beroofd.

Gomar heeft zich echter over deze dingen nadrukkelijk uitgelaten. Hij verklaart, dat ernstig dwalen, die beweren, dat bij zijn beschouwing de sacramenten maar ledige teekenen zijn, enkel zegelen van uitwendige roeping. Hij voegt daar zelfs aan toe, dat zij, die zeggen, dat zulke dingen door hem worden beweerd, al te vrijmoedig wat verzinnen. Gomar heeft dus eeuwen geleden gewaarschuwd voor een voorbarige konklusie!

Wij kunnen nu verder het geschil met Gomar laten rusten, omdat Gomar in zijn verbondsbeschouwing een stapje verder ging dan Calvin en wij daarmee dus buiten de grenzen van ons onderwerp zouden treden. Onze bedoeling was alleen om aan te toonen, dat de beschuldiging van remonstrantisme er blijk van geeft, dat wel wat al te zwaar geschut naar voren werd gebracht, waardoor Gomar zelfs zijn eer van contra-Remonstrant dreigt te verliezen.

Dit geldt echter niet minder van Calvin. Ook deze zou, wanneer de bestrijders van het z.g. voorwaardelijk verbond gelijk hebben, tot een vader van remonstrantisme worden. En nu zijn er in die richting wel eens pogingen in het werk gesteld. Snecanus en Wiggert, voorloppers der Remonstranten, hebben op deze wijze Calvin voor zich willen opeischen. Maar hun beroep behoeft zeker niet ontzenuwd te worden. Ook in den laatsten tijd heeft men Calvin in den kring der Remonstranten willen trekken. Wij denken b.v. aan het boek van Ds H. J. Gouvé: „Calvin en Calvinisme”. Maar wie Calvin kent, weet dat de voorstelling, daar gegeven, verre van betrouwbaar is. Niettemin is het merkwaardig, dat wat wij van den Remonstrant Episcopius aanhaalden, haast letterlijk ook door Calvin gezegd wordt. Deze spreekt gedurig van voorwaarden bij het verbond: al Gods beloften zijn konditioneel. ¹⁾ En van den doop verklaart hij in zijn doopsformulier, dat deze ons verzekert van de weldaden des verbonds, mits wij de kracht van het sacrament niet verijdelen door ons ongelooft.

Dit lijkt als twee droppels water op de uitspraak van den leider der Remonstranten. Maar dit strekt dan ook tot bewijs, dat wij de aanhangers van de z.g. voorwaardelijke verbondsbeschouwing de eer moeten geven dichter bij Calvin te staan dan hun beschuldigers beweren. Van Remonstrantisme hebben wij hen dan zeker niet meer vrij te pleiten. De naam van Calvin doet het wel.

W. H. VAN DER VEGT.

¹⁾ Voor de citaten uit Calvin verwijst ondergeteekende naar zijn artikel in „De Reformatie” van 4 Juni j.l.